

GRADISOV VESTNIK

Leto XXXI

Ljubljana, 10. avgust 1989

Številka 375

Kolona avtomobilov se je takoj po otvoritvi popeljala po novi trasi od Višnje gore proti Ljubljani.

Končan odsek avtoceste Šmarje Sap-Višnja gora

Zgradili smo pet nadvozov

Avtocesta Bratstva in enotnosti v SR Sloveniji od predora pod Karavankami do meje s SR Hrvatsko pri Bregani je dolga 184 kilometrov, kar predstavlja 16 odstotkov dolžine te osrednje stransjugoslovanske ceste. Na trasi od Ljubljane do Zagreba, dolgi 135 kilometrov, je bil 12. julija predan v promet odsek Šmarje-Sap-Višnja gora v dolžini nekaj več kot 12 kilometrov. Cesto sta gradila SCT in Primorje, nadvoze pa Gradis.

Obstoječa dvopasovna magistralna cesta je bila zgrajena v obdobju 1954-1958. Ob dograditvi je bila ocenjena kot velik tehnični dosežek na področju projektiranja, gradnje in opreme ceste ter bila priznana kot naj sodobnejša v Jugoslaviji.

Številko vozil, ki se je od manj kot tisoč na dan ob otvoritvi povečalo na več kot devettisoč na dan pred leti, je povzročilo podgoste zastoje prometa, predvsem na večjih vzponih. Normalno hitrost vožnje z osebnimi avtomobili so v prvi vrsti onemogočali težki tovornjaki, teh je 25 odstotkov od celotnega števila vozil, ta del ceste pa je bil znan po številnih hudih prometnih nesrečah, saj vsako leto na cesti med Ljubljano in Zagrebom izgubi življenje povprečno 60 ljudi. Zato je bilo treba pričeti z gradnjo avtoceste od Ljubljane proti Zagrebu, odsek Šmarje-Sap-Višnja gora pa je prvi v tej smeri.

Zgrajena je tako, da je za smer vožnje proti Zagrebu izko-

riščena obstoječa magistralna cesta, za smer vožnje proti Ljubljani pa je bila zgrajena nova polovica avtoceste. Od Šmarje-Sapa do Grosupljega poteka avtocesta vzporedno, od Grosupljega do Višnje gore na dolžini 6 km pa sta trakova odmakn-

(Nadaljevanje na 3. str.)

Vrvico je prerezal Milan Jelenc, predsednik republiškega komiteja za promet in zveze.

Ob periodičnem obračunu

Polletni rezultati so znani, vendar ostajajo uganka

Rezultati letošnjega prvega polletja so takšni da jim lahko rečemo, da so kot uganka. Zaradi obilice, z zakoni določenih sprememb – naštejmo le najpomembnejše kot so: Zakon o podjetjih, Zakon o računovodstvu in Zakon o finančnem poslovanju – v letošnjem letu zaenkrat ni možna primerjava z lanskimi dosežki, niti s planiranimi vrednostmi, saj je večina do sedaj znanih ekonomskih kategorij kot so na primer celotni prihodek, porabljena sredstva, dohodek, obveznosti dobila ne le novo ime, temveč tudi novo vsebino.

Omeniti je potrebno tudi našo letošnjo prekomerno inflacijo. Pri sestavljanju gospodarskih načrtov so bile težave z indeksom 270, ker se je mnogim zdel previsok. S takšnim indeksom smo načrtovali poprečni mesečni porast cen 8,6 %. Iz razpoložljivih podatkov Zavoda za statistiko SRS pa je razvidno da so se cene življenjskih potrebščin v obdobju enega leta povečale za

449 %, kar pomeni poprečno mesečno povečanje 15,2 %. Povečanje na poprečje lanskega leta pa je 269 %, kar pomeni na mesec 24 % povečanje. Glede na napovedi, da bo letošnja inflacija vsaj 800 % kar pomeni, da je potrebno planirane vrednosti popraviti vsaj s faktorjem 3,40 – seveda pa bodo potrebne tudi vsebinske spremembe.

(Nadaljevanje na 3. str.)

300 največjih delovnih organizacij v Sloveniji

Gradis je nazadoval

Seznami največjih, najbogatejših in najuspešnejših podjetij in družb so vse bolj običajna stvar. Tako je tudi Gospodarski vestnik v številki 26 od 14. julija objavil seznam 300 po dohodu največjih delovnih organizacij v letu 1988. Prva leta je bilo na seznamu le 200 delovnih organizacij, med katerimi je tudi osemnajst gradbenih delovnih organizacij, dve manj kot lani.

Za podobne sezname v svetu je značilno, da prva mesta dolga leta držijo več ali manj iste firme, pri nas pa se pogoji gospodarjenja, predpisi in organizacijske oblike gospodarskih organizacij tako pogosto spreminjajo, da kaj takega še zdaleč ni mogoče, saj se je v Gospodarskem vestniku na prvem mestu v enajstih letih zamenjalo kar sedem organizacij.

Na prvem mestu je Gorenje – Gospodinjski aparati iz Titovega Velenja, na drugem mestu je ŽTO Ljubljana, na tretjem pa REK Rudnik lignita Titovo Velenje.

Za gradbene delovne organizacije je značilno, da jih je večina zdrsnila po lestvici navzdol, tri so iz seznama izpadle (Kraški zidar, Gradbeni finalist in Smelt), ena pa se je uvrstila na novo (Tehnik iz Škofje Loke).

Prišlo je tudi do zamenjave na prvem mestu med gradbenimi delovnimi organizacijami. Dolga leta je bil med gradbeniki prvi Gradis, lani pa je to mesto pripadlo Slovenija ceste-Tehniki-Obnovi.

Več na 2. strani.

C. P.

1. SCT, 2. Gradis, 3. Pionir

Nekatere delovne organizacije, res da bolj redke, so lanski dohodek v primerjavi z letom 1987 povečale za kar visoke odstotke. Pri tem je na prvem mestu novogoriški HIT - hoteli, igralnica, turizem, ki je lani povečal dohodek v primerjavi z letom prej za 592 odstotkov, kar ga je uvrstilo na 123. mesto. Sledi ljubljanski Litostroj s 514-odstotnim povečanjem, na tretjem mestu po povečanju dohodka pa je Lesonit iz Ilirske Bistrice, ki ima za 474 odstotkov večji dohodek. Tudi v primerjavi z lansko inflacijo so tolikšna povečanja dohodka ob približno enakem številu zaposlenih vredna vsega spoštovanja.

Ti visoki skoki nekaterih delovnih organizacij dokazujejo, da je mogoče tudi v hudih časih bistveno povečati dohodek. Sicer pa tudi ta seznam potrjuje, da je v Sloveniji dobro biti trgovec, saj je med 300 največjimi kar 43 trgovskih delovnih organizacij, iz seznama ni izpadla niti ena, pet pa je novincev.

Vsako leto izpade iz tega seznama

dvajset do 30 delovnih organizacij in se nanj uvrsti prav toliko novih. Za to, da je letos organizacija še ujela seznam največjih, je morala lani doseči 17 milijard dohodka / letos je zadnji, to je 300-ti mariborski Špedtrans, ki ga leto prej na seznamu ni bilo), lanskemu zadnjemu pa je zadostovalo nekaj malega več kot 6 milijard dinarjev.

Podrobneje si oglejmo uvrstitev deset najboljših delovnih organizacij:

Mesto 1988	Mesto 1987	Ime OZD	Dohodek v 000 din	Zaposleni	Mesto 1988
1.	8.	Gorenje-Gospodinjski aparati	167.851.170	6.093	8.
2.	4.	ŽTO Ljubljana	164.667.097	6.661	5.
3.	2.	REK Rudnik lignita	159.718.717	5.567	11.
4.	24.	Železarna Jesenice	154.256.197	6.326	7.
5.	6.	SCT	148.887.763	6.720	4.
6.	15.	Slovenijales	143.366.586	2.765	41.
7.	12.	Lesnina	142.682.250	3.264	27.
8.	3.	Železarna Ravne	139.171.514	6.505	6.
9.	22.	Interevropa	138.320.119	2.715	43.
10.	10.	Sava Kranj	136.092.615	4.673	15

Za gradbene delovne organizacije je bil lansko leto značilen padec razen za SCT, ki se je povzpela za eno mesto. Ingrad se je povzpela za štiri mesta, ptujška Komunalna, gradbe-

ništvo in promet se je povzpela za deset mest, največji skok, kar za štirideset mest, pa je uspel SGP Pomurju.

Oglejmo si razvrstitev gradbenih DO:

Mesto 1988	Mesto 1987	Ime OZD	Dohodek v 000 din	Zaposleni	Mesto 1988
5.	6.	SCT	148.887.763	6.720	4.
18.	5.	Gradis	117.809.125	6.831	3.
43.	30.	Pionir	71.733.568	4.125	20.
84.	62.	Geološki zavod	49.559.117	2.082	78.
94.	99.	Ingrad	46.305.517	3.161	28.
95.	78.	Konstruktor	45.903.545	2.900	36.
102.	82.	GPG Grosuplje	44.789.662	2.542	52.
112.	101.	Primorje	39.759.747	2.196	68.
150.	122.	Beton	32.245.677	1.914	89.
153.	114.	Vegrad	31.735.267	1.964	86.
158.	126.	Gradbinec	31.354.221	1.746	106.
180.	115.	Gorica	28.734.379	1.616	122.
186.	180.	Stavbenik	27.713.650	1.253	158.
204.	188.	Stavbar	25.404.874	1.353	151.
220.	172.	Kograd	23.095.806	1.186	177.
252.	292.	Pomurje	19.857.601	1.181	178.
282.	-	Tehnik	18.092.137	686	259.
283.	293.	Komunalna, gradbeništvo in promet	17.770.650	862	218.

Kot je razvidno, gradbeništvo vse bolj jemlje sapa. Pomanjkanje investicij se pozna pri veliki večini gradbenih delovnih organizacij, konkurenca je velika, za vsako delo se je

treba močno boriti, zaslužek pa je boren.

C. P.

Razpis Gradisovih nagrad za leto 1989

Rok prijav za nagrade in diplome je 15. september

Na podlagi 1., 5. in 6. člena Pravilnika o Gradisovih nagradah in diplomah in sprememb in dopolnitev Pravilnika o Gradisovih nagradah in diplomah, objavljamo razpis za leto 1989 za dvanajst nagrad ter tri diplome, in sicer:

- za posamezne delavce ali skupine delavcev do 12 denarnih nagrad v višini dvakratnega povprečnega neto osebnega dohodka v DO v preteklem letu,

- za tozde ali delovne skupnosti, tri, izjemoma pa tudi več diplom.

GIP Gradis Ljubljana podeljuje Gradisove nagrade in diplome za izjemne dosežke, uspehe oziroma rezultate pri delu posameznih delavcev, skupin delavcev, tozdov oziroma delovnih skupnosti, če je njihovo delo odločilno vplivalo na izboljšanje poslovanja delovne organizacije, na njeno boljše organiziranost, na poglobljanje sar-noupravnih odnosov, na uspešno vključevanje delovne organizacije v integracijske procese v gradbeništvo, na dvig življenjskih in delovnih pogojev in na vse ostalo, kar je vplivalo na boljši ekonomski položaj in afirmacijo delovne organizacije.

Gradisova nagrada se podeli delavcu oziroma skupini delavcev, ki so v svojem tozdu ali delovni skupnosti pripomogli s svojim delom k izjemnim dosežkom na področjih:

- organizacija gradbišča, obrata ali delavnice večjega obsega, ki je lahko vzgled ostalim gradbiščem,

- urejenost skladišča,

- urejenost načina prehrane delavcev,

- urejenost bivanja delavcev,

- priprava dela večjega obsega, ki ima za rezultate tudi ekonomičnejšo tehnologijo dela,

- organizacije poslovanja na posameznih področjih, ki se rezultira v večji produktivnosti dela, boljši ekonomičnosti in večji rentabilnosti,

- vključevanje in organizacija del v tujini,

- projektiranje (v gradbeništvo, strojne opreme, gradbene mehanizacije, lesnem stavbarstvu in podobno),

- uspešnosti, merjene v primerjavi z drugimi organizacijskimi deli v tozdu in drugimi tozdi oziroma DO, upoštevajoč merila uspešnosti, določena v zakonu o združenem delu,

- službe varstva pri delu, ki je uspela zmanjšati ali popolnoma odpraviti nesreče pri delu,

- preprečevanje škode,

- osebnega prizadevanja na področju kulturnega in športnega delovanja,

- reševanja socialne problematike in problemov družbenega standarda,

- uveljavljanja delegatskega sistema v družbenopolitičnih skupnostih in družbenopolitičnih organizacijah,

- uresničevanja samoupravljanja in uveljavljanja samoupravnih osnov, samoupravnega sporazumevanja med tozdi zaradi doseganja skupnih ciljev DO,

- izobraževanja in na drugih področjih, ki prispevajo k izboljšanju poslovanja tozdov in DO, kot celote.

Predlog za denarne nagrade dajejo delavski sveti tozdov in delovnih skupnosti za svoje delavce na pobudo posameznikov in osnovne organizacije zveze sindikatov in drugih družbenopolitičnih organizacij v tozdih oziroma delovnih skupnostih.

Predloge za denarne nagrade in diplome dostavite najkasneje do 15. septembra 1989 Komisiji za Gradisove nagrade, GIP Gradis - DSSS Ljubljana, Šmartinska 134a. Predloge, ki bodo dospeli po tem datumu, komisija ne bo upoštevala.

Gradisove nagrade in diplome bodo podeljene na slovesnosti ob prazniku dneva republike in obletnici obstoja Gradisa.

(Nadaljevanje iz 1. str.)

Poletni rezultati so znani, vendar ostajajo uganka

In če se vrnemo k naslovu – zakaj uganka? Nimamo oziroma ni nobenega primerjalnega nivoja v slovenskem gospodarskem prostoru, prav tako niso dorečene oziroma dokončne vse spremembe, postavk v bilancah, še posebej del, ki se nanaša na obveznosti ter del, ki se nanaša na ugotavljanje dela osebnih dohodkov, ki so odvisni od rezultata, to je od dobička poslovanja.

Zato je nadaljni prikaz informacija o stanju oziroma poslovnem uspehu, ki ga je dosegel Gradisu kot celota.

Delavci in prihodek

V Gradisu je bilo v prvih šestih mesecih letošnjega leta po-

prečno zaposlenih 6615 delavcev, kar je za 5,6 odstotka manj kot lani ob istem času, ko je bilo v Gradisu 7100 zaposlenih.

Rezultat dela Gradisovih delavcev se vrednostno odraža v prihodu – do sedaj smo govorili o celotnem prihodu. Ta prihodek v višini 894.143 milijonov dinarjev je sestavljen iz poslovnih prihodkov t.j. prihodka od prodaje proizvodov in storitev (po domače bi temu lahko rekli obračunana vrednost proizvodnje), prihodkov od financiranja (tu so predvsem zajete razne obresti, prihodki od revalorizacije, pozitivne tečajne razlike itd.) in od izrednih prihodkov. Struktura prihodka je torej naslednja:

	Mio din	%
– poslovni prihodki	751.252	84,0
– prihodki od financiranja	141.234	15,8
– izredni prihodki	1.657	0,2
Skupaj	894.143	100,0

Zelo groba primerjava z lanskim poletjem pokaže 393 % povečanje prihodka, kar kaže na zmanjševanje obsega del.

Odhodki

Z letošnjim letom se v prikazovanju poslovnih rezultatov uporablja pojem odhodki. Poskusimo jih obrazložiti: to so »po-

starem« rečeno porabljeni sredstva povečana za stroške obresti ter za del tistih obveznosti iz dohodka, ki niso odvisne od dohodka npr. (članarine, zavarovalne premije, obveznosti za delovne skupnosti), za vkalkulirane bruto osebne dohodke.

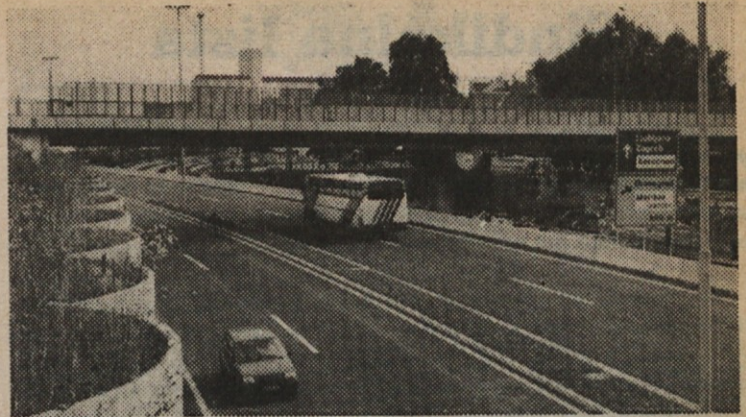
Tudi odhodki so razdeljeni na:

	Mio din	%
– poslovni odhodki	798.829	95,6
– odhodki financiranja	31.764	3,8
– izredni odhodki	4.790	0,6
Skupaj	835.383	100,0

Če poskusimo lanska porabljena sredstva povečati za zgoraj

naštete zneske, dobimo odhodke v višini 146.667 milijonov dinarjev. Torej so se letos naši odhodki povečali za približno 469 %.

Zgoraj je omenjeno, da so sedaj bruto osebni dohodki sestavni del odhodkov in sicer, se vštavajo v poslovne odhodke. Znesek namenjen za bruto osebne dohodke znaša 176.266 milijonov dinarjev. Povečanje v primerjavi z lanskim polletjem je 494 %. Vidimo, da so se naši osebni dohodki povečali bolj kot so se povečale cene življenjskih potrebščin. Prav bruto osebni dohodek kot ekonomska kategorija je pojem, ki je enak kot lani, torej je primerljiv. Več o osebnih dohodkih pa v nadaljevanju.

Tretja etapa hitre ceste skozi Maribor je dobra referenca za Gradis.

Bruto dobiček in dobiček

Razlika med prihodom in odhodki je bruto dobiček. Ob polletju ima Gradis bruto dobička v višini 58.761 milijona dinarjev. Tu moramo omeniti, da so bili v TOZD Ravne odhodki večji kot prihodek in ima TOZD izgubo 1.098 milijonov dinarjev. V TOZD KO Maribor je enaka situacija in imajo izgubo 1841 milijonov dinarjev.

Ko k bruto dobičku prištejemo realizirane osebne dohodke (to so vkalkulirani osebni dohodki povečani oz. zmanjšani za del v nedokončani proizvodnji) dobimo nov pojem ustvarjeni dohodek.

Po določilih Zakona o računovodstvu od ustvarjenega odhodka odštetejemo znesek, ki ga namenimo za kritje izgube iz preteklih let in znesek, ki je namenjen za udeležbo drugih v dohodku (tega v Gradisu ni) in dobimo dobiček. **V Gradisu je bil dobiček enak bruto dobičku.**

Iz dobička moramo prvo poravnati davke in prispevke, ki so odvisni od rezultata. Ta obveznost je bila za prvo polletje v Gradisu 36.151 milijonov dinarjev. Ostanek pa se razdeli za namene skupne porabe, za stanovanjsko in investicijsko gradnjo ter za akumulacijo.

Za skupno porabo smo zaenkrat v Gradisu namenili 2161 milijonov dinarjev, za akumulacijo pa 28.081 milijonov dinarjev. Tudi akumulacija se lahko primerja z lanskim dosežkom. Lani smo ob polletju namenili za akumulacijo 25.427 milijonov dinarjev. Letos smo torej začasno namenili za akumulacijo le 10 % več, kar ne kaže na uspešnost poslovanja.

V TOZD Ravne se je izguba povečala na 2758 milijonov dinarjev, zaradi plačila obveznosti iz dobička. Prav tako je nekoliko večja tudi izguba v TOZD

KO Maribor in sicer znaša 1990 milijonov dinarjev.

Davki in prispevki iz dobička, ki se plačujejo kot akontacija so tako visoki, da TOZD SPO Ljubljana izkazuje izgubo v višini 2884 milijonov dinarjev. Skupna izguba v Gradisu je ob polletju 7632 milijonov dinarjev. Vzroke za izgubo bodo morali ugotoviti v vsaki TOZD posebej in sprejeti ustrezne ukrepe.

Izplačani neto osebni dohodki

V prvem polletju letošnjega leta smo izplačali neto osebne dohodke v višini 102.301 milijon dinarjev. Poprečni neto osebni dohodek na delavca je znašal 2.565.490 dinarjev. V primerjavi z lanskim polletjem se je poprečni osebni dohodek na delavca nominalno povečal za 481 %, realno je večji za skoraj 6 %.

Žal še ni na voljo polletnih podatkov o gibanju osebnih dohodkov v gradbeništvu oziroma gospodarstvu Slovenije. Objavljeni so bili le petmesečni podatki.

Poprečni neto osebni dohodek na delavca v gospodarstvu Slovenije je znašal 2.447.925 dinarjev in se je v primerjavi z lanskim polletjem povečal za 405 %. Primerjava z Gradisovimi poprečnimi osebnimi dohodki, ki je bil 2.209.590 dinarjev je naslednja: poprečni osebni dohodek je sicer višji od Gradisovega za dobrih 10 %, vendar pa se zaenkrat v Gradisu osebni dohodki hitreje povečujejo, saj so se v obdobju enega leta povečali za 427 %. Poprečni osebni dohodek v slovenskem gradbeništvu je bil za obdobje januar–maj 1989 2.196.524 dinarjev. Ta znesek zaostaja za Gradisovim poprečjem za 1 % – povečanje pa je skromno – le 399 % kar pomeni, da so se v slovenskem gradbeništvu realni osebni dohodki zmanjšali za 2 %, medtem ko so se v Gradisu povečali za 3 %.

Zora Vehovec

(Nadaljevanje iz 1. str.)

Zgradili smo ...

jena, ponekod tudi za več kot en kilometer. Takšno vodenje trase je narekoval teren.

Odsek med Šmarje–Sapom in Višnjo goro je bil zgrajen v manj kot dveh letih. Kot vse kaže, se bodo gradbeniki kmalu lotili zelo zahtevnega šest kilometrov dolgega odseka od konca ljubljanske južne obvoznice imenovanega Malence do Šmarje–Sapa.

Besedilo: C. Pavlin

Foto: R. Peklaj

Sindikalna lista

Sindikalna lista, ki jo je lani ponovno sprejel republiški sindikat, prinaša nove višje zneske za pravice iz dela in gospodarjenja, nadomestil osebnih dohodkov, prejemke iz skupne porabe in materialne stroške v zvezi z delom in opravljanjem dela ter tako seznanja delavce s tem, koliko jim najmanj pripada.

Novi zneski so izračunani iz povprečnega osebnega dohodka v gospodarstvu SR Slovenije v preteklih treh mesecih, znašal je 3.006.110 dinarjev in povprečnega osebnega dohodka v gospodarstvu SFR Jugoslavije v preteklih treh mesecih, ki je znašal 1.997.000 dinarjev.

Tako je **najnižji osebni dohodek** od 13. julija 3.110.000 dinarjev, **najnižji zajamčeni osebni dohodek** pa od 1. avgusta 2.400.000 dinarjev.

Določeni so tudi plačilni pogoji za izmensko in nočno delo, delo v nedeljah, na dan zveznih in republiških praznikov, za deljen delovni čas, za nadurno delo in višina osebnih dohodkov pripravnikov. Opredeljena so tudi nadomestila za letni dopust in državne praznike in druga nadomestila (izobraževanje in usposabljanje, delo v mladinskih brigadah, krvodajalske akcije in druge oblike nadomestil).

Višji so tudi prejemki iz skupne porabe. **Regres za letni do-**

pust po novem znaša 1.803.670 din, **jubilejne nagrade** za 10 let delovne dobe 1.503.060 dinarjev, za 20 let 2.254.580 dinarjev in za 30 let 3.006.110 dinarjev. Nagrada ob starostni ali delovni upokojitvi znaša 9.018.340 dinarjev, **solidarnostne pomoči** (vselej na predlog sindikata) 3.006.110 dinarjev.

Popravljeni so tudi izdatki iz materialnih stroškov. **Regres za prehrano** med delom znaša 601.220 dinarjev, **cela dnevnic** na službeni poti 159.760 dinarjev, **polovična dnevnic** 81.480 dinarjev, **mala dnevnic** pa 59.110 dinarjev. **Terenski dodatki**, ki je namenjen za prehrano in nastanitev na terenu znaša 119.820 dinarjev, **ločeno življenje** pa 2.104.280 dinarjev.

Višje so tudi nagrade za uspešno opravljeno proizvodno delo oziroma delovno prakso, kot tudi stroški prenočnine na službeni poti in prevoz na delo in iz dela.

C. P.

Obnova objekta v središču Kranja

Merkurjeva Stara pošta

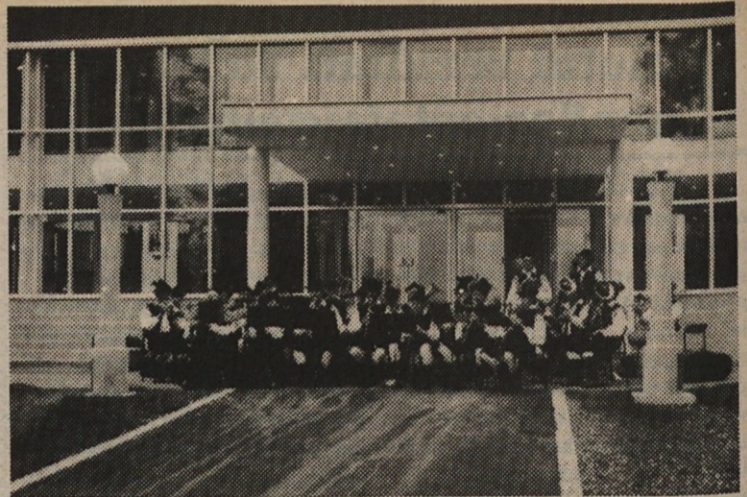
Kdo bi vedel, kdaj se je častitljivega in polkrožno zgrajenega poslopja v mestnem središču Kranja prijelo ime Stara pošta. Zadnja leta sta imela prostore v njem v najemu Sava Kranj in Kompas, objekt pa je bil in je še last Merkurja, ki je tudi investitor obnovitvenih del.

Obnovo je prevzel Gradisov jeseniški tozd. V dobri polovici leta bodo zgradili južni in sever-

ni aneks, objekt ojačali in nadzidali, po načrtu prestavili vmesne stene, vgradili nova okna in vra-

Pogled od hotela Creina na Staro pošto. Levo blagovnica Globus.

Godba na pihala je zaigrala pred prenovljeno Festivalno dvorano na Bledu.

Na Bledu

Lepša Festivalna dvorana

Blejska festivalna dvorana je bila ob svetovnem prvenstvu v veslanju, ki bo od 2. do 10. septembra, na samem vrhu seznama potrebnih naložb. Zdaj je prenova končana, svečana otvoritev je bila 13. julija, Bled pa je končno dobil prostor, ki mu daje še lepše izhodišče za kongresni turizem. Prenovo so opravili delavci tozda GE Jesenice.

Da je bila Festivalna dvorana resnično potrebna adaptacije pove tudi podatek, da so jo zgradili v treh tednih leta 1962 za potrebe svetovnega šahovskega prvenstva in je bila ves ta čas tu-

di brez uporabnega dovoljenja. Adaptacija je bila opravljena v takšnem obsegu, da je od stare Festivalne dvorane pravzaprav ostala samo jeklena konstrukcija in je dvorana v bistvu nova.

Ob dosedanji veliki dvorani, prenovljena ima 512 sedežev, sta narejeni še dve manjši dvorani, večja ima 100, manjša pa 50 sedežev ter manjša sejna soba z 20 sedeži. V stavbi so tudi prostori uprave Festivalne dvorane, garderobe, aperitiv bar, sanitarije, kabine za prevajalce, video in kinoprojektorski prostor in še kaj.

Največja pridobitev je vrhunska avdio in video oprema, ki bo tehnično omogočala vsako prireditve. V času svetovnega prvenstva bo v dvorani otvoritvena slovesnost in press center. Računajo, da se bo svetovnega prvenstva udeležilo okrog 1200 tekmovalcev in njihovih spremljevalcev, več kot sto novinarjev, tekmovanja pa bodo prenašali v več kot 30 držav iz vsega sveta.

Otvoritev je bila slavnostna. Pred dvorano je nastopala godba na pihala, ki so ji prisluhnili številni turisti, v veliki dvorani pa je nastopil Alpski kvintet s pevcema Ivanko Kraševcem in Otom Pestnerjem ter znani humorist Vinko Šimek-Šraufenci-ger.

ta, nove inštalacije (elektrika, voda, kanalizacija, centralna itd.), na novo uredili tlake, strop, streho in fasado ter tudi okolico - okrog objekta bodo pasaže oziroma pokriti hodniki za pešce. Marca letos je znašala približna ocena vrednosti obnovitvenih del okrog 12 milijard dinarjev.

Jeseničani so z deli pričeli junija, ob uvedenem podaljšanem delovnem času od 6. do 18. ure ter delom tudi ob sobotah in nedeljah pa se nadejajo, da bo obnova povsem dokončana tja do novega leta.

S prenovo bo Merkur na dragoceni lokaciji pridobil reprezentančen objekt, v katerega bo preselil svojo zunanjetrgovinsko dejavnost. Do takrat pa bo za nekaj desetih Gradisovih delavcev z Jesenic še obilo skrbi in dela na tesnem prostoru za gradbiščno ograjo.

G. B.

C. P.

Tirna vrtljiva zabijalna ploščad

Nagrada ljubljanske mestne raziskovalne skupnosti

V težkih časih v katerih smo se znašli, postajata znanje in inovativno delo vse bolj odločilen dejavnik na poti iz vsesplošne krize. Inovačijske dejavnosti je treba zato spodbujati, jim dati pravo mesto v družbi in že pri mladi generaciji razvijati pozitiven odnos do njih, je v svojem govoru poudaril predsednik skupščine Mestne raziskovalne skupnosti dr. Franc Stare, pred podelitvijo letošnjih nagrad in priznanj za inovativne dosežke.

Na ljubljanskem Magistratu so na krajši slovesnosti podelili tri nagrade in osem priznanj Mestne raziskovalne skupnosti. Med tremi dobitniki nagrad je bila tudi skupina avtorjev iz Gradisa: **Edvard Ravbar, Stane Perčič, Drago Kristan, Miro Ogrizek, Milan Galič, Anton Jesenovec, Igor Letig in Aleksander Šabec** za inovativno rešitev – Tirna vrtljiva zabijalna ploščad z zabijalno napravo na premostitveni konstrukciji, ki dopolnjuje

že izdelano gosenično in pontonsko ploščad ter tako rešuje problem najzahtevnejšega temeljenja na zabitih kolih na nedostopnih območjih, ki jih je možno premostiti. S tem je dana možnost izgradnje objektov tudi na neizkoriščenih površinah npr. v zaledju AB obal v pristaniščih in drugod. Naprava omogoča zabijanje kolov v vse smeri do naklona 2 : 1.

Inovatorjem čestitamo!

C. Pavlin

Inovacija, ki uspešno opravlja svojo funkcijo.

Trojni uspeh za inovatorje »Tirne vrtljive zabijalne ploščadi«

Verjetno se v Gradisu ne zavedamo kakšen uspeh so dosegli naši inovatorji in s tem Gradis z inovacijo »Tirna vrtljiva zabijalna ploščad z zabijalno napravo na premostitveni konstrukciji«.

Priznanja in najvišje ocene za to inovacijo so dale tri visoko strokovne, med seboj neodvisne, komisije. Prvo priznanje za inovacijo leta smo dobili na mednarodnem sejmu gradbeništva in gradbenih materialov v Gornji Radgoni aprila letos. Drugo priznanje je prišlo iz Reke. Na RAST YU '89, 17. jugoslovanski razstavi izumov, smo dobili diplomu z zlato plaketo. Tretje priznanje in nagrado za inovacijski dosežek pa je 30. junija podelila še Mestna raziskovalna skupnost.

Slovesnost na Magistratu, ki jo je za inovatorje priredila Mestna raziskovalna skupnost, je bila slovesna in skromna. Bilo je govora o velikem pomenu znanja in inovatorstva za našo družbo. Naš uspeh je bil toliko večji, ker smo po uspehu pustili za seboj veliko znanih podjetij. V tistem trenutku je bilo lepo biti Gradisovec.

Kaj pa naši inovatorji Ravbar, Perčič, Kristan, Ogrizek, Galič, Jesenovec, Letig in Šabec? Ves čas so ostali skromni, niti z besedico niso omenjali svojega uspeha. Imela sem vtis, da jih je slovesnost, prirejena njim v čast, zbegala ali pa bila odveč, saj pozornosti niso vajeni.

Po proslavi je bilo šal iz vsakdanjega življenja na pretek, na koncu pa so »stvar« še zalili pri »Rotovžu« s pivom na svoj račun.

Ob vsem tem se mi nehote vsiljuje podobnost naših inovatorjev z velikanom Krpanom, ki je s svojo močjo, razumom in srčnostjo rešil cesarstvo hude nadloge in nesreče, za uslugo pa je v svoji skromnosti zahteval samo dovoljenje za delo. In ob slovesu mu je cesar dejal: »Srečno hodi,« minister Gregor pa nič! (Se ve zakaj!?)

Ta kratka pripoved naj bo vsem nam v premislek.

Miroslava Pascolo

Poziv sindikalnim organizacijam

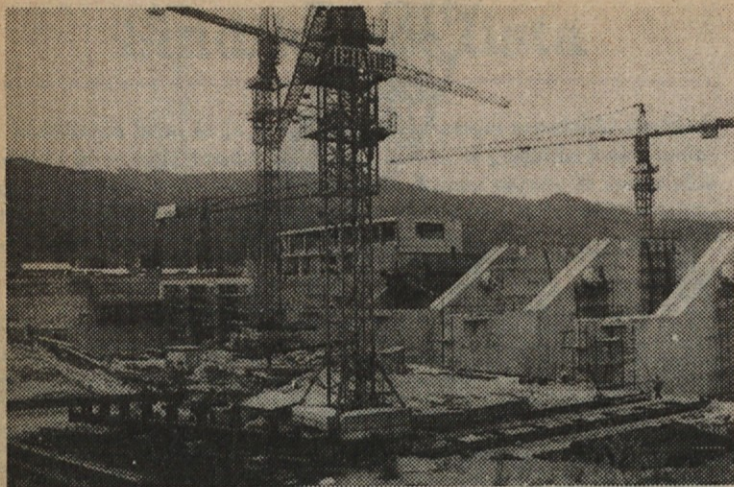
Podaljšanje razprave o zakonu o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja moramo v sindikalnih organizacijah izkoristiti, ne oziraje se na čas letnih dopustov. Razpravo je potrebno pripraviti še posebej v podjetjih, delovnih skupnostih in organizacijah družbenih dejavnosti.

Organizacije in organi ZSS nosijo vso odgovornost za to, da bodo v razpravi delavci temeljito seznanjeni z bistvom rešitev v predlogu zakona in da bodo prišle do veljave nadaljnje zahteve, mnenja in predlogi delavcev o vprašanih, ki bi jih bilo potrebno še vgraditi v besedilo zakona.

Za učinkovito razpravo je potrebno posebno pozornost posvetiti vprašanjem:

- Koliko predlagani zakon po mnenjih delavcev odpira prostor za večjo deregulacijo gospodarjenja, za več svobode, motivacijo in stimulacijo delavcev in koliko so dane možnosti, da se urejajo pravice in obveznosti do dela in iz dela z večjo samostojnostjo podjetja?
  - Kako urediti, da bodo pravice delavcev v družbenih in drugih oblikah organiziranja podjetij resnično enake?
  - Kako postaviti mesto in vlogo organizacij in organov ZS ter odgovornost samoupravnih in poslovnih organov do sindikata?
  - Kako zagotoviti večjo pravno varnost in varstvo delavcev glede na novo vlogo poslovnih organov, zlasti v primerih zlorab pri uveljavljanju pravic delavcev?
  - Varovanje pravic in položaja delavcev, kadar postane njihovo delo nepotrebno iz tehnoloških, ekonomskih in drugih razlogov.
  - Varstvo delavcev v vseh možnih oblikah razporejanja delavcev na druga dela in naloge ter prevzemanje delavcev v druga podjetja.
  - Urejanje delovnega časa ter možnosti prehoda na krajša nje delovnega časa.
  - Ustavna pravica delavcev do stavk in pravice ter obveznosti, ki morajo biti urejene v tem zakonu.
- Glede na to, da bo zakon v postopku sprejemanja v drugi polovici septembra, predlagamo, da javno razpravo končamo do 5. septembra 1989.

Miha Ravnik, predsednik RS ZSS

Vrhovo. Dela na glavnem objektu se nadaljujejo, medtem ko so dela pri urejanju bazena začasno ustavljena.

Napredovanje del na gradbišču HE Vrhuvo

Tempo zmanjšan

Gradbišče HE Vrhuvo je količinsko in rokovo ves čas dosledno sledilo pogodbenemu planu. Ob napetih rokih ter z dobro organizacijo, takoimenovanim »modelom skupnega nastopa« več gradisovih tozdov in sprotnim preverjanjem in potrjevanjem, je v fazi izgradnje glavnega proizvodnega objekta upravičilo pričakovanja investitorja ter omogočilo monterjem, da so pričeli z vgrajevanjem opreme v terminih, kot je bilo to predvideno.

Na samem objektu je bilo ob polletju vgrajenih že okrog 93 odstotkov betonov, montaža opreme pa poteka sproti z ozirom na dobave in terminski plan montaže.

Na gradbišču je te dni okrog 100 gradisovcev, kar priča o tem, da se je delovna enota številčno zmanjšala v skladu z nekoliko spremenjeno, zmanjšano dinamiko del, ki so jo narekovala tudi omejena sredstva. Upočasnjena, tudi finančno izredno program, zagotavlja omenjenemu številu delavcev delo nekako do konca leta, glede na prvotno dinamiko pa bi moralo biti število delavcev in obseg del večji.

Sredstva. Teh vsepovsod primanjkuje in po oceni vodje sektorja za izgradnjo elektroenergetskih objektov Savskih elektrarn Slavka Trgovca, jih za normalen potek gradnje HE Vrhuvo po investicijskem programu manjka kar krepka tretjina. Letos je bilo za izgradnjo HE Vrhuvo na voljo okrog 264 milijard dinarjev (oziroma v protirednosti okrog 20 milijonov eucjev. Dovoljenje za dodatno finančno injekcijo v višini blizu 10 milijonov eucjev so sicer dobili, vendar v obliki kredita in z omejitvijo, da jim za poplačilo letnega ostaja samo njihova lastna

amortizacija ...

Da ne bi zmanjševali tempa izgradnje glavnega pogonskega objekta in nabave osnovne opreme, kot so dvigala, turbine, generatorji in hidromehanska oprema, so se odločili, da bodo zamaknili določena dela. Trenutno so dela začasno ustavljena v bazenu, pri sanaciji Radeč. Ocenjujejo, da se s takšnim »prihrankom« ustvarja najmanjša škoda, sproščena sredstva pa bodo šla za projektiranje nekaterih del na glavnem pogonskem objektu. Z že izbranimi proizvajalci po razpisu za stikališča ter drugo opremo pa se bodo skušali dogovoriti, da bi sklenili pogodbe in bi roki dobave ostali isti, plačilo pa bi prenesli v prihodnje leto.

Položaj je pri gradnji obeh hidroenergetskih objektov, HE Fala in HE Vrhuvo, na moč podoben. V letošnjem mokrem polletju so vodostaji visoki, katastrofalna suša - pa ne v meteorološkem smislu - pa smo pričeli povsod ko gre za investicijske denarce.

V takih pogojih se bo bržkone treba sprijazniti z dejstvom, da bo do pričetka gradnje drugega člena v verigi bodočih hidroelektrarn na spodnji Savi preteklo še precej Save.

G. B.

Gradbišče hidroelektrarne Fala

Stoletna voda ni naredila škode

Na gradbišču hidroelektrarne Fala so prejšnji mesec s smrečico označili dosežen mejnik - vrh nove strojnične stavbe, po katerem gre proga portalnega žerjava, s pomočjo katerega bodo monterji vgradili težko strojno opremo.

»Kljub slabemu vremenu, smo z deli nekoliko pred pogodbenim planom,« so nam povedali na gradbišču. »Vgraditi moramo še okrog tisoč kubičnih metrov betona, iz struge spraviti še okrog 4000 kubičnih metrov naplavin, minirati zaščitni zid in pospraviti ostanke, dokončati spodnjo srednjo steno, opraviti bo treba še notranja in obrtniška dela ... Grobih gradbenih del je še nekako za pol leta.«

Ob minulem obilnem deževju, ki je v regiji povzročilo ogromno škode, je bil pretok v strugi med 1900 in 2000 kubičnimi metri vode v sekundi; poprečen pretok znaša okrog 300 kub. m. na sekundo. Doživeli in izkusili so tisto teoretično »stoletno vodo«, ki je segla tudi prek nivoja zaščitnega zidu jame. Razen tega, da je ovirala delo, kakšne večje škode stoletna voda objektu ni naredila. Opravljena dela so omogočila, da so vodo spustili v gradbeno jamo že spomladi, če pa bi se to zgodilo lani, bi seveda »plaval«.

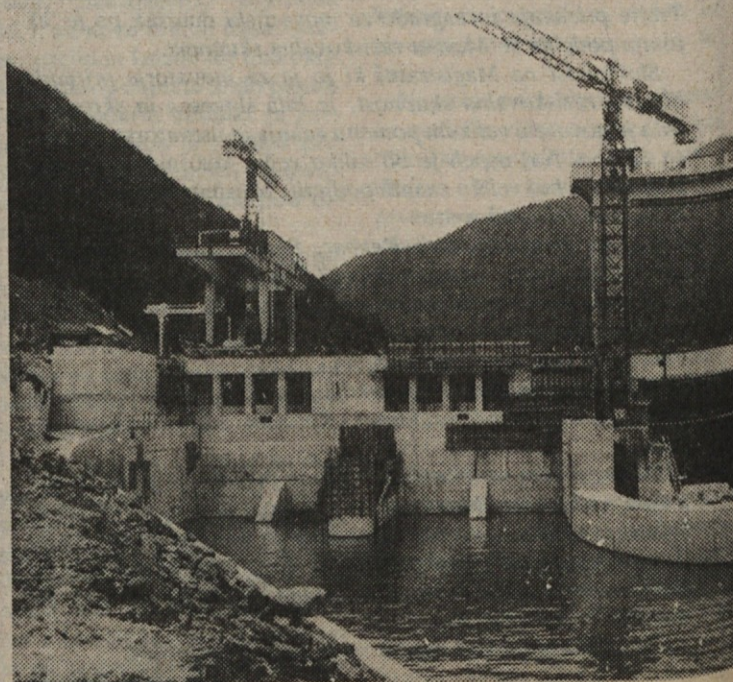
Voda še vedno ni dovolj upadla, da bi lahko poglobljali strugo ali zrušili zaščitni pregradni zid. Predvsem miniranje bo treba

opraviti zelo pazljivo, da bi pritiski ali kaj drugega ne zvilni ali poškodovali iztočnih zapornic.

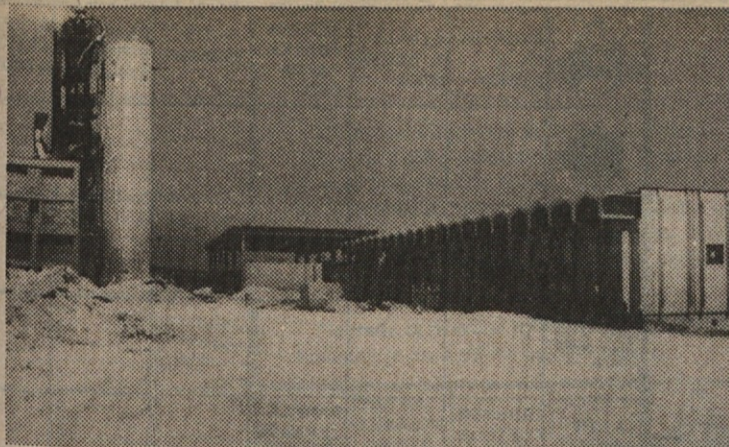
Vse skupaj, graditelje, dobavitelje opreme in tudi delavce Elektrogospodarstva Slovenije kot investitorja pa vse bolj in bolj skrbi pomanjkanje denarja. Inflacija je za letos odobreno tranšo krepko načela in je vsota praktično tudi že porabljena, gradnjo in montažo ustaviti ali pa odpovedati dobavo opreme pa je zelo težko, saj so izdelavni procesi zapleteni in dolgotrajni.

Po načrtih naj bi se prvi nov agregat poskusno zavrtil že aprila prihodnje leto, tri mesece kasneje pa še drugi. Prvi varčevalni ukrepi so bili v smeri, da so zavestno pričeli opuščati tista načrtovana dela, ki direktno ne vplivajo na dokončanje glavnega objekta; na primer obnovo jezua. Vse dobavitelje in izvajalce so tudi prosili, da nekoliko zmanjšajo inflacijske zahteve. Vendar so vsi ti ukrepi zgolj začasne in premostitvene narave, za dokončanje objekta pa bo treba kaj kmalu najti manjkajoči denar - ali pa nepreklicno ustaviti gradnjo, montažo, dobavo ...

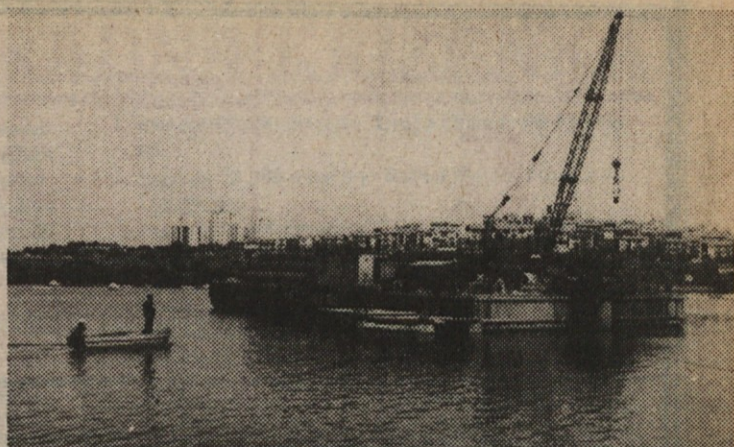
G. B.

Na Fali je končana glavnina gradbenih del na novem objektu.

V Cementarni Giulio Revelante v Pulju delamo že več kot leto dni. Dela je še dovolj, sredstev pa investitor nima prav veliko.

Ker je Gradisova maona zasedena z delom v Koprju, so morali na gradbišče v Verudi pripeljati Brodospasovo ploščad iz Splita.

GE Koper - mali tozđ, veliko dela

Koprčani imajo v Pulju tri gradbišča

Zaskrbljenost direktorja tozđ GE Koper Franca Plazarja, kako bo z angažiranostjo v letošnjem letu, ki jo je izrazil v pogovoru v novoletni številki Gradisovega vestnika, je bila, na srečo, odvečna. To so pokazali dogodki v letošnjem letu. Večino projektov, za katere takrat še nismo vedeli ali jih bomo zlicitali, smo dobili, pa še nekaj dodatnih del, tako da je angažiranost tozđ Koper najboljša v Gradisu, kar je seveda razveseljivo.

V Pulju so poleg gradbišča v Cementarni Giulio Revelante, pred kratkim začeli graditi drugo fazo marine Veruda in skladiščno-prodajni center za Slovenijales. Tako se nadaljuje kontinuiteta Gradisove prisotnosti v Pulju, ki se je začela leta 1975.

V drugi fazi gradnje marine Veruda pri Pulju (tudi prve štiri pomole so leta 1982 zgradili delavci tozđ GE Koper in tudi tokrat je na gradbišču več ali manj ista ekipa) bodo zgradili osem novih pomolov dolžine 40 do 130 metrov. Pomoli, za katere bodo lahko privezali skoraj 300 plovil, bodo fiksne tipa, narejeni iz prostoležečih armiranobetonskih gred dolžih 20 metrov in visokih 1,2 metra (izdelujejo jih v Štinjanskem zalivu, ki je šest kilometrov oddaljen od Verude,

na gradbišče pa jih bodo pripeljali s posebnim plovilom last ladjedelnice Uljanik, ker je prevoz tako velikih nosilcev po kopnem nemogoč), položili pa jih bodo na Benotto pilote, uvrstane v morsko dno do 20 metrov globoko.

Z delom so začeli 14. junija, delajo vsak dan od 7. do 18. ure, končali pa naj bi v stotih dneh.

Dela na prodajno-skladiščnem centru Slovenijalesa v puljski industrijski coni so v začetni fazi. Polagajo kanalizacijo, potem pa bodo uredili plato v skupni površini 5.500 kvadratnih metrov. Sledila bo postavitve montažne hale in nadstreška. Delo naj bi opravili v 120. dneh.

Po besedah vodje nadzora iz Slovenijalesa Boruta Juga, je delo doslej potekalo po predvi-

denem teminskem planu, s kvaliteto opravljenega so tudi zadovoljni in upajo, da bodo gradisovci delo opravili v dogovorjenem roku.

V Cementarni Giulio Revelante so hale več ali manj goto-

ve, tako da je na gradbišču le nekaj delavcev. Računajo, da naj bi v kratkem začeli delati novi mlin za cement, vse pa je odvisno od sredstev, katerih pa ni prav veliko.

C. P.

(Ponovno) gradimo v Luki Koper

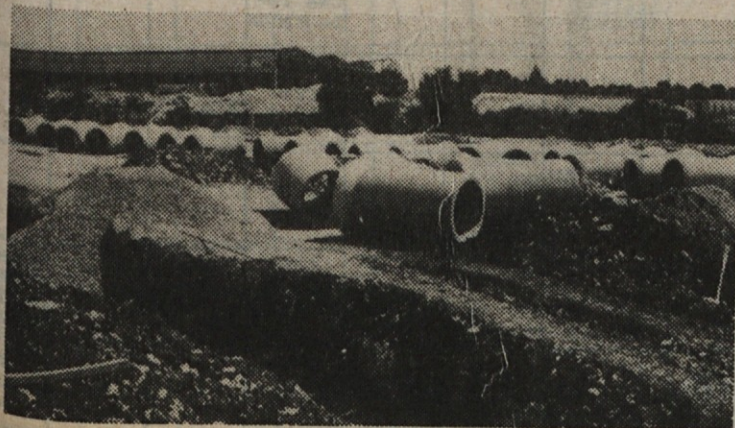
Koprška luka, slovensko okno v svet, mora nenehno vlagati v nove naložbe, če želi ohraniti svoje mesto med jadranskimi lukami, še posebej na severnem Jadranu. Vlaganje narekuje tudi način prevoza tovorov. V Luki Koper so ugotovili, da se iz leta v leto povečuje prevoz blaga s kontejnerji, zato so se odločili za podaljšanje obstoječe kontejnerske obale. Delo izvaja, kot večino vseh del v luki, naš tozđ GE Koper.

Trije preizkusni piloti so že prestali vse obremenilne preizkuse. Zabili so jih v globino 53 metrov in jih obremenili s 600 tonami. Tak preizkus je bil nujno potreben, ker bodo na podaljšku kontejnerskega terminala postavili večje in težje dvigalo za razkladanje kontejnerjev, kot ga imajo na že zgrajeni obali.

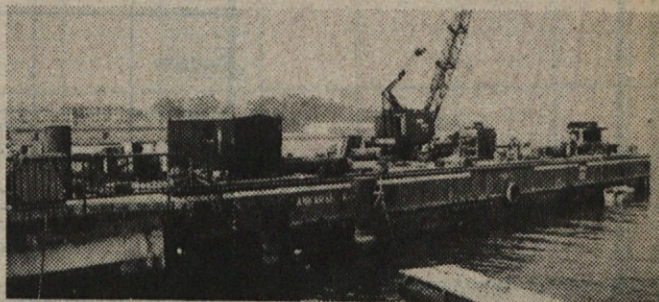
Podaljšek kontejnerskega terminala bo dolg nekaj čez sto metrov in bo skupaj z že obstoječim terminalom omogočal istočasno razkladanje dveh večjih kontejnerskih ladij. V morskem dno bo treba zabiti čez sto pilotov, urediti bo treba zaledje ter zgraditi dostopni most.

Z zabijanjem pilotov bodo nadaljevali, ko bo maona, plavajoča ploščad z zabijalno napravo, zabila pilote za koprsko Mini marino. Računajo, da bo podaljšek kontejnerskega terminala narejen do konca leta.

C. P.

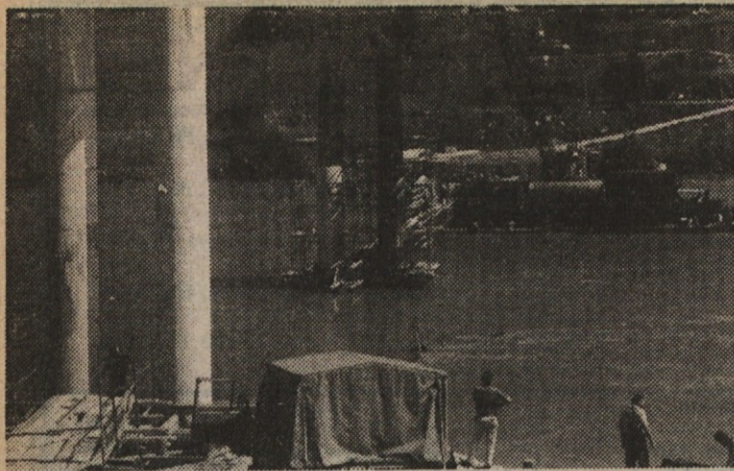

Gradnja skladiščno-prodajnega centra je v začetni fazi.

Trbonjski most bo eden večjih kar smo jih zgradili v zadnjih petih letih.

Živahno na gradbišču v Trbonjah

Most čez Dravo že letos?

Na reki Dravi pri vasi Trbonje je tačas veliko gradbišče na katerem delajo delavci Gradisa, tozđ GE Ravne na Koroškem in celjskega Ingrada. Na obrežju reke in v Dravi gradijo novi most, kakršnega nismo v Sloveniji gradili zadnjih pet let.

Most bo dolg 220 metrov, skupna širina bo 8,4 metre, dvigal pa se bo 15 metrov nad Dravo. Imel bo osem osi, pet vmesnih stebrov in dva krajna opornika. Ravenčani so zadolženi za spodnjo konstrukcijo in priključne ceste, delavci Ingrada pa za zgornjo konstrukcijo. Most bo monoliten, grajen po tehnologiji postopnega narivanja s pomočjo hidravlične konstrukcije.

Most so si vaščani Trbonj želeli več kot štirideset let, saj so tako v Mariboru, kot tudi v Dravograd morali daleč naokoli. Želja naj bi se jim uresničila konec letošnjega leta.

Investitor del je Skupnost za ceste SR Slovenije, nekaj denarja pa bo prispevala tudi občina Dravograd.

C. P.

Obnova železniške postaje v Celju kasni

Pomanjkanje denarja

Številne slovenske železniške postaje so prepotrebne obnove. Pred kratkim so delavci Gradbene operative Ljubljana predali namenu delno prenovljeno železniško postajo v Ljubljani z željo, da bi delo tudi nadaljevali, vendar tempo obnove odredjajo zagotovljena sredstva, teh pa ni dovolj.

Podoben položaj je tudi v Celju, kjer so se na Železniškem gospodarstvu odločili, da bodo obnovili železniško postajo, delo so zaupali tozđu GE Celje. Že prva rušitvena dela v notranosti zgradbe so pokazala, da je stavba v tako slabem stanju, da obnova po prvotnem načrtu sploh ne bo možna, saj bi bilo treba v prvi vrsti zamenjati več kot sto let stare lesene tramove in jih nadomestiti z armiranobetonsko ploščo, kot so to naredili tudi v Ljubljani. Za tak poseg pa celjski železničarji nimajo dovolj denarja.

Dela so bili začasno ustavili in naročili nove projekte ter skušali pridobiti dodatna sredstva. Kljub temu obnova celjske železniške postaje ne poteka tako, kot so načrtovali, kaj šele tako, kot bi želeli Celjani.

Sedaj je že jasno, da obnove ne bo možno opraviti v prvotno predvidenem obsegu, temveč bodo obnovili le del poslopja, pa tudi ta bo, zaradi pomanjkanja denarja, opravljen z zamudo. Edina rešitev je etapna gradnja, vendar sredstva, ki jih ni, ovirajo tudi te načrte.

C. P.

Gradisova ograja bo še nekaj časa »varovala« celjsko železniško postajo, saj bo obnova, pa čeprav delna, trajala še nekaj časa.

Namesto gradbenikov gradbišče obdelujejo arheologi

Elito zasedli arheologi

Pol leta je že minilo od takrat, ko so bila v celoti ustavljena gradbena dela na našem gradbišču v središču Celja, kjer naj bi delavci tozđa GE Celje zgradili novo trgovino za Elito.

Ker se gradbišče nahaja na območju, kjer so v preteklosti že našli ostanke arheoloških izkopavin, je bilo delo na gradbišču od vsega začetka pod nadzorom strokovnjakov iz spomeniškega varstva, ki so le slaba dva tedna po začetku pripravljanih del, zaradi manjših najdb, vsa gradbena dela ustavili in začeli z arheološkimi izkopavanji.

Ko je že vse kazalo, da večjih odkritij ne bo in da se bo z deli le lahko nadaljevalo, so arheologi v globini več kot treh metrov

našli obrise marmornih plošč. Pokazala se je še dobro ohranjena osmerokotna starokrščanska krstilnica (baptisterij) s kakršno se lahko ponašajo redkokje v Sloveniji. Krstilnica sodi v sredino 4. stoletja.

Kako bodo v Celju rešili dilemo, kaj s krstilnico in kako jo ponuditi očem javnosti in, ali in v kolikšnem obsegu nadaljevati gradnjo trgovine, še ni znano. Upajmo le da bo rešitev zadovoljila večino.

C. P.

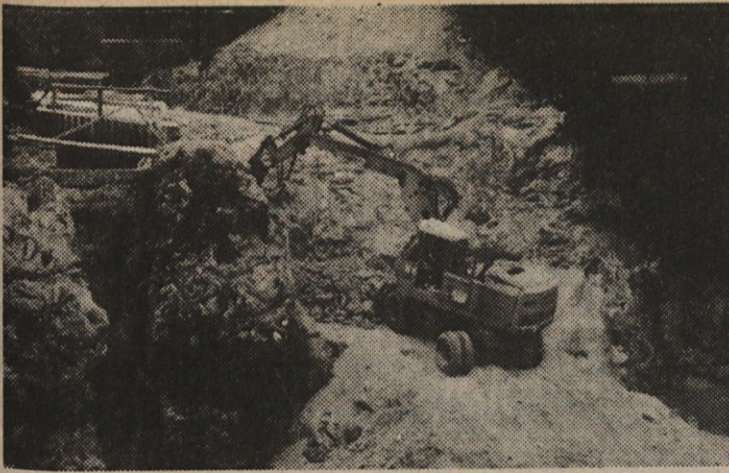
Obnova ruškega mostu

Dokler niso pričeli z obnovo ruškega mostu čez Dravo, strokovnjaki pa tudi izvajalci, delavci tozđa GE Nizke gradnje Maribor, niso pričakovali, da bo obnova tako zahtevna. Most je bil kar precej načet in lotiti se ga je bilo treba bolj temeljito.

Zaradi nepredvidenih težav pri obnovi in delno tudi zaradi slabih vremenskih razmer (obilica dežja) se je delo zavleklo za nekaj mesecev. V tem času bo najprej most prevozen po enem pasu, ko bo ta urejen, pa bodo promet usmerili na drugega.

Poleg posegov na zgornji konstrukciji bo most v Rušah dobil tudi novo asfaltno prevleko na vozišču in pločnikih, kdaj se bo zgodilo pa je odvisno od poteka celovite obnove in vremena.

Besedilo: C. Pavlin Foto: M. Marčič

Opornik za most pri Jasni bo vkopan v živo skalo.

Izkop gradbene jame za blok s turističnimi stanovanji v Čičarah.

Štiri gradbišča v našem največjem smučarskem središču

Kranjska gora je eno samo gradbišče

Ko se gradnja objektov za svetovno veslaško prvenstvo na Bledu zaključuje, je toliko bolj razveseljivo, da delavci tozda GE Jesenice odpirajo nova gradbišča. Pred mesecem dni so začeli z delom na velikem platuju pri Karavanškem predoru, adaptirajo staro pošto v Kranju in gradijo za kranjski Merkur, imajo gradbišče v Rožaju v Črni gori, jeseni bodo začeli graditi hotel Bovec, štiri gradbišča pa imajo tudi v Kranjski gori.

Kranjskogorci so se odločili, da bodo za poživitev poletnega turizma zgradili nekaj objektov, ki jih tak turistični kraj nujno potrebuje in nekaj objektov, ki bodo obogatili tudi zimsko ponudbo. Zato so v zadnjem letu in pol Kranjsko goro spremenili v gradbišče. Manj bodo vlagali v nove prenočitvene zmogljivosti, več pa v kakovost ponudbe.

Tako so že zgradili prvo fazo trgovsko-turističnega centra, sedaj gradijo drugo fazo v kateri bo tudi nova pošta, večnamensko dvorano, teniško dvorano s tremi pokritimi in sedmimi zunanjimi igrišči, nad dvorano pa bodo tudi savne, fitness center, akupunktura, restavracije in še marsikaj, kar naj bi pritegnilo turiste.

Hkrati raste v Kranjski gori še pet zasebnih penzionov z od deset do trideset posteljami, zraven avtobusne postaje gradijo delavci Gradbinca poleg apartmajev objekt hitre prehrane z 200 sedeži, v hotelu Larix pa bo zaživela igralnica. V Kranjski gori bo torej v enem letu več novega kot prej v več kot desetih letih.

K temu pa bo svoj prispevek dal tudi Gradis, saj gradimo most v Jasni, prizidek h Kompasovemu bistroju in turistični pisarni, manjši penzion pri hotelu Alpina in blok turističnih stanovanj v Čičarah.

Okrog gradnje mostu čez Pišnico v Jasni je v javnosti bilo že precej povedanega in napisanega, prelite je bilo precej hude

krvi. Sedaj so se zadeve umirile in uskladile, tako da se je z delom lahko nadaljevalo. Vsa ta dogovarjanja, pregovarjanja in usklajevanja pa so seveda zamaknila rok gradnje za eno leto (most bi moral biti zgrajen po prvem terminskem planu do lanskega novembra, seveda če bi delo normalno teklo, tako pa je

bilo več kot pol leta ustavljeno).

Kompasov prizidek je skoraj že gotov, penzion pri Alpini se še gradi, za blok s turističnimi stanovanji v Čičarah pa je gradbena jama že skopana. V bloku bo 29 enot, večina je tudi že prodanih. Tako kot večina podobnih objektov, se tudi ta gradi za trg. C. P.

Novice iz »Totega konca«

V zadnji številki našega glasila smo v tej rubriki zapisali, da je v severozahodni Sloveniji divjalo tako neurje, da je voda poškodovala veliko cestišč in mostov. Prav na cesti Ptuj-Macelj je reka Rogatica odnesla nekaj mostov. Ker je dela na tem odseku pred kratkim izvajal tudi Gradis, smo hoteli izvedeti ali je odnesla voda tudi »Gradisove mostove«. Sedaj smo se pozanimali in ugotovili, da **Gradisovi mostovi še stojijo**. Kvaliteta torej, ni kaj!

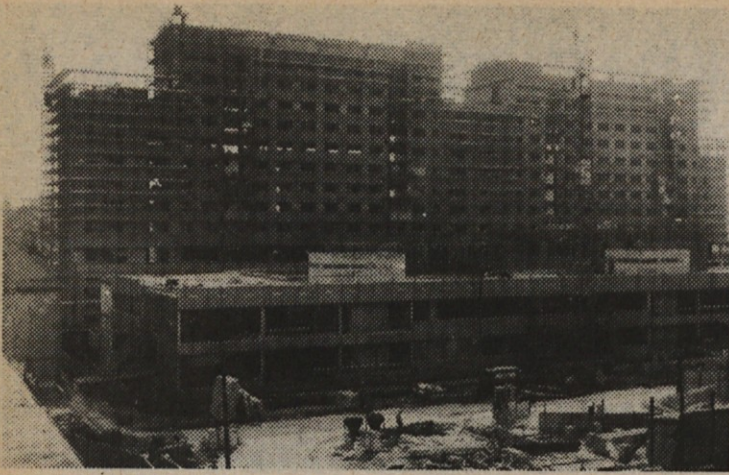
Še pred kratkim sem zapisal v nekem intervjuju, da je gradbenikov preveč. Že tedaj je bilo ugotovljeno, da je preveč samo nekvalificiranih delavcev, **primanjkuje pa gradbenih strokovjakov**. Izgleda, da bo čez nekaj let še huje, saj je po podatkih srednjih in visokih šol za izobraževanje gradbenikov še veliko prostih mest. Zanimanje za poklice v gradbeništvu torej upada. Na Srednji gradbeni šoli v Mariboru imajo kar 58 prostih mest v štirih smereh, na Tehniški fakulteti v smeri gradbeništvu pa še 50 prostih mest. Treba se bo zamisliti, tudi v Gradisu.

Na zadnjem sestanku uredniškega odbora Gradisovega vestnika, bil je v mariborskih Kovinskih obratih, smo iz ust predsednika časasne poslovnega odbora Kovinskih obratov **Radovana Stoniča** slišali marsikaj zanimivega in to brez dlake na jeziku. Čeprav z optimizmom zre v reševanje nakopičenih problemov pa si vendarle želi, da bi se stanje čimprej normaliziralo. Kar najhitreje bi bilo potrebno odpraviti ukrep družbenega varstva, ker sedanje stanje bega delavce. Seveda pa bo moralo vodstvo KO imeti še naprej močno podporo v delavcih, ki so že ničkolikokrat dokazali, da znajo delati. Samoupravo, ki jo sedaj v sanaciji nimajo, pa prilagoditi današnjim razmeram.

Štrof

Potem, ko so našli starokrščansko krstilnico, arheologi upajo, da bodo našli tudi baziliko. Za nadaljnja izkopavanja bodo verjetno morali podreti tudi veliko zaščiteno drevo, ki stoji sredi gradbišča.

Pri gradnji Univerzitetne klinike v Frankfurtu je Gradis sodeloval v letih od 1964 do 1967. Ves čas je delalo od 35 do 45 tesarjev.

Gradisovi zidarji in tesarji, ki so v začetku julija 1964 prispeli v Frankfurt. Slikali so se pred vhodom v stanovanje v Griesheimu.

Jubilej vreden spomina

25-letnica Gradisove delovne enote v ZR Nemčiji

»6. julija je odpotovala v tujino prva skupina naših zidarjev in tesarjev. To so naši dobri delavci iz Maribora, Raven in Celja. V tujino so odšli tudi naši priznani strokovnjaki, Albert Špindler in Alojz Zorec ter šef poslovne enote v Nemčiji Jože Lipovec. Pogodbo za delo v tujini je maja podpisal naš glavni direktor ing. Hugo Keržan in tako se je ime »Gradis« prvikrat pojavilo tudi izven meja naše domovine.«

Zgornji odlomek je začetek članka Maribor - Ljubljana - Frankfurt, ki je bil objavljen v Gradisovem vestniku št. 76, avgusta 1964, ko je na tuje odhajala prva skupina gradisovcev. Nanj me je opozoril Alojz Zorec in s seboj prinesel kar zajeten kup gradiva iz časa, ko je bil na terenu v ZR Nemčiji, fotografije je poslal tudi Albert Špindler, na 25-letnico delovne enote v Frankfurtu pa je še posebej opozoril sedanjí direktor Gradisa v Nemčiji Andrej Lapajne.

Obletnico bomo obeležili tudi v Gradisovem vestniku s prispevkoma z zgodovinskim pregledom Gradisovega nastopa v ZR Nemčiji, tretji prispevek (predvidoma v oktobrski številki) pa bo predstavil DE Frankfurt danes.

Pa poglejmo, kaj je še pisalo v avgustovski številki Gradisovega vestnika leta 1964 (avtor članka je bil Lojze Cepuš). »Potovanje iz Maribora do Ljubljane je potekalo normalno. Prvo presenečenje smo doživeli na direkciji podjetja, ko smo si ogledali lepo opremljene kovčke z vsem orodjem, ki je bilo na spisku in del tega tudi v kovčku. Med njimi je bila za vsakega tudi nova delovna obleka in razna osebna zaščitna sredstva. Moramo priznati, da je bilo vse organizirano.

Popoldne je bil še kratek sestanek na centrali, kjer se je od

nas poslovil glavni direktor podjetja ing. Hugo Keržan ter nam zaželel čimveč uspeha. Na vlaku so se od nas poslovili tovariši Lojze Cepuš, tovarišica Piškurjeva in tovariš Jeršan.

V Frankfurtu so nas čakali na postaji naš novi šef tov. Josip Lipovec, ing. Marko Bleiweis, zastopnik firme Holzmann ter zastopnik Ingre iz Zagreba. Odpeljali smo se v novo naselje Holzmanna v Erzbergerstrasse v Griesheimu. Upravnik naselja nam je takoj pokazal lepo opremljene sobe v novih stanovanjskih blokkih in razdelil ključke. V naselju se slišijo vsemogoči jeziki: španski, turški, arabski, italijanski, skratka cel Babilon.

Gradis ima v naselju skupno tri stanovanja. V vsakem so tri velike sobe in v vsaki je od 5 do 6 postelj, ena čajna kuhinja s tremi plinskimi rešoji, imamo hladno in toplo vodo (seveda samo za 10 pfenigov) ter sodobno opremljeno stranišče. Že nekaj dni po prihodu smo si gradisovci uredili lastno kuhinjo.

Drugi dan smo se odpravili na delo, ki pa ni tisto po pogodbi, ker objekti še niso v takšni fazi, da bi prišli mi na vrsto. Zato opravljamo vzporedna dela na drugih objektih, ki so med seboj oddaljeni tudi 12 kilometrov. Dela so zahtevna in jih radi opravljamo. Zavedamo se, da je to naša prva večja naloga v tujini

ter upamo, da našega podjetja ne bomo razočarali.«

Leta 1964 je Gradis delal na treh objektih: na Univerzitetni kliniki v Frankfurtu, sodeloval je pri gradnji pedagoške šole v Giessenu in pri gradnji upravne-

ga poslopja v Freiburgu. Dela po tej prvi pogodbi so bila vredna 800 tisoč mark.

O delih, ki jih je opravil Gradis v 25-letih v ZR Nemčiji pa obširneje v prihodnji številki.

C. P.

Gradnja Biološkega središča v Ljubljani

Zatika se, kot ponavadi, pri denarju

Bralcem Gradisovega vestnika smo še dolžni potrditev in tokrat uradno, da je tudi nadaljnja dela pri izgradnji Biološkega središča v Ljubljani ob Vezni poti prevzel Gradis, tozdr Gradbena operativa Ljubljana. Prvo delovno fazo, to je pilotiranje in pripravo temeljnih grad smo spremljali sproti, ob pripravljanih delih za drugo fazo pa smo ob vsakokratnem obisku gradbišča slišali tudi tisti dobro znani »šlager sezone«: Če bo denar, bo izgradnja stekla kot po maslu ...

O »Medporodnih težavah« pri gradnji Biološkega središča, pri čemer so v ospredju dileme okrog financiranja gradnje, poroča tudi avtor V. Strgar v 37. številki Biološkega vestnika. Uvodoma ugotavlja, da v času, ko na gradbišču potekajo pripravljana dela za drugo fazo, »za mizo« usklajujejo možnosti za financiranje nadaljnjih del, hkrati pa se dokončuje in zbira še manjkajoča dokumentacija. »Najšibkejša točka je seveda denar, ki za dokončanje začete investicije sicer bo, ni pa še mogoče govoriti o natančnejši dinamiki njegovega dotoka.«

V termiskem planu izgradnje Biološkega središča je predvideno in zapisano, da naj bi v letošnjem letu potem, ko je bila že pridobljena ali izdelana programska, urbanistična, lokacijska, tehnično-gradbena in teh-

nološka dokumentacija, izbran izvajalec gradbenih del, gradnja pa v teku, v letu 1989 spravili objekt pod streho, ga v letu 1990 dogradili in predali namenu, v letu 1991 pa po izselitvi biologov iz zgradbe Filozofske fakultete, izpraznjene prostore na Aškerčevi 12 adaptirali in jih izročili v uporabo Filozofski fakulteti. Toliko o planu. Realno pa je tudi to, da tudi biologe skrbi tista življenjska plat, namreč kako trenutno danes je in ne kako naj bi bilo.

»Zaskrbljeni smo,« so zapisali, »ker se zaradi sedanjih neugodnih gospodarskih razmer in morda še bolj zaradi znanega dolgotrajnega mačehovskega odnosa »družbe« do družbenih dejavnosti, med katerimi tudi izobraževanje in znanost z univerzo vred nista izvzeti, izgradnja Biološkega središča še naprej

Finančno-likvidnostno stanje v Kovinskih obratih je še naprej težko

Pokazatelj prodaje bo zadnje četrtletje

Biti predsednik začasnega kolegijskega poslovodnega organa tozda, za katerega velja ukrep družbenega varstva, prav gotovo ni hvaležna naloga. V pestrem in nepredvidljivem gospodarskem dogajanju na domači sceni pa je sila nehvaležno tudi dajanje ocen in napovedi, ki bi jih utegnili prihodnost postaviti na glavo. Pa vendar, Radovan Stonič iz mariborskega Inštituta za varstvo pri delu, pri Gradisu pa predsednik ZKPO Kovinskih obratov Maribor, ni rekel »ne« vabilu, da prisostvuje uvodnemu delu skupne seje Odbora za informacije in Uredniškega odbora Gradisovega vestnika.

V uvodnem delu seje, je seveda beseda tekla o Kovinskih obratih Maribor.

»Optimistične napovedi ob polletni bilanci niso več optimistične, niso pa niti zastrašujoče. Dolgov je resda za 14 milijard dinarjev, kar je v pogojih visoke inflacije in ob 30-obrestni meri hudo breme. Še v aprilu smo imeli knjigovodsko stanje v Interni banki »nič«, potem pa smo potrebovali sredstva (tudi za izvojni program).

Finančno-likvidnostno (težko) stanje osvetlimo še z drugim podatkom: za obresti gre vsak mesec 4 milijarde in pol ali 1,5 stare milijarde na delavca. Trudimo se kolikor se moremo, vendar verjetno sami problema ne bomo mogli rešiti. Recimo, svlaganja kupcev bi bila rešitev, vendar ne v mesecu dni in pod pogoji 30-odstotnih obrestil!«.

Prizadevanja za rešitev gredo v več smereh, ki bi kot »uspešni

koščki« lahko na koncu pomenili tudi »uspešno celoto«. Vendar gladko ne gre nikjer, v Jugoslaviji pa še posebej nič. Naj omenimo samo nekatere izmed primerov, ki nimajo Gradisovih korenin, vplivajo pa še kako na poslovanje tudi Gradisovih Kovinskih obratov. Na primer:

– Z izdobavo treh finišejev kasnije. Niso sami krivi, da se je nekje »dogodilo narod«, da v delovni organizaciji-dobaviteljici delov praktično 40 dni niso delali in delov, ki naj bi jih vgradili, ni ...

– Zaradi dogodkov v eni izmed republik se zatika tudi podpis pogodbe v vrednosti okrog 19 milijard dinarjev; posamezni elementi so bili že dogovorjeni, med njimi na primer tudi ta, da naj bi 60-odstotkov od skupne vrednosti posla prejeli že meseca maja ...

– Pri izvoznih aranžmajih glede prodaje strojev v Sovjetsko

jali vsaj postopno minimalno gmotno rast, s katero bi bili vsaj korak pred temo ..., da bo moč še naprej verjeti v svetlejši jutri in v to, da so v dolgoletna pripravljanja investicij vloženi velik denar, pa tudi razmišljanja, načrtovanja, usklajevanja in druga kreativna prizadevanja množice najbolj usposobljenih strokovnjakov, vendarle koristno naložena.

Končno v nacionalni sveženj sprejete investicije niso mišljene le kot družbeno nujno potrebne nadgradnje v sodobni svet usmerjene države, marveč so hkrati osnovni temelji, na katerih kanimo tudi v prihodnje ohraniti svojo najpreprostejšo vsakdanjost in narodno samobitnost.

Bomo to, kar je zavest sprejela, sposobni tudi gmotno uresničiti? In kdaj? Biološko središče je samo delček neuresničene dolga v nacionalnem svežnju.

G. B.

zvezo se spreminjajo domači predpisi in pogoji, ki jih postavlja sovjetski partner ...

Podobnih primerov za ilustracijo bi lahko našli še veliko.

Glede na zmogljivosti, je v strukturi del Kovinskih obratov dela za Gradis okrog 30-odstotkov. Ostalo gre v prodajo.

Radovan Stonič ocenjuje, da trg ni zaprt, je pa omejen – ni

denarja za nakupe. Glede na to, da je tudi sicer domača kupoprodaja naravnana na drugo in zadnje četrtletje, bo precejšnja obremenitev tudi sicer za zadnje četrtletje predvidena prodaja večinskega 70-odstotnega deleža letne proizvodnje.

Želez v ognju je precej, v precejšnji meri pa bo od bolj ali manj uspešne prodaje letošnje proizvodnje odvisna tudi prihodnja usoda Kovinskih obratov Maribor. »In mesto Kovinskih obratov je v Gradisu!« – je še dodal.

G. B.

Čehi so obiskali tudi Pohorje

Po 25. letih slovo?

Letos je še prišlo do tradicionalne izmenjave počitniških gostov med Gradisom in češkoslovaškim gradbenim podjetjem Bytostav iz Ostrave. Kako pa bo v prihodnje? Napovedi niso nič kaj obetavne.

»Naše bivanje v Jugoslaviji se počasi končuje. Kot vedno smo bili tudi tokrat sprejeti kot stari prijatelji. To so za nas nepozabni časi. Upam, da tudi vaši ljudje pri nas na Češkoslovaškem enako uživajo. 25. let nas že družijo prijateljstvo. Veliko prijateljstva se je vtkalo med vaše in naše delavce.

Ko se danes, tukaj na Pohorju poslavljamo, se vam še enkrat zahvaljujemo za tople sprejem. Toda vse kar je lepo, se mora enkrat končati. Že v ponedeljek nas čakajo službene obveznosti. Hvala vam,« je v poslovnem pozdravnem nagovoru ob koncu letovanja pri nas dejal Ivo Lulek, vodja izobraževalnega centra Bytostava.

Gostje iz Ostrave, ki so bili na počitnicah v Ankaranu, so se pri povratku v domovino za kratek čas ustavili še na počitniškem

domu na Pohorju. Od njih so se poslovili poleg ostalih tudi Igor Glažar, Ramiz Džafič in direktor Gradbene enote Maribor Franc Gačnik. Le-ta je gostom izročil lično majoliko značilno za naše kraje.

Toda, kakor da je bilo v besedah gosta iz Ostrave čutiti kanček resnice, ko je dejal, da vse kar je lepo mora biti enkrat konec. Čisto neuradno smo namreč izvedeli, da pri nas v Gradisu razmišljajo o tem, da bi prekinili z izmenjavo dopustnikov.

Upamo, da odločitev ne bo prehitro in neprehtano sprejeta. Morda bi samo razmislili o vsebinski obliki prenove počitniške izmenjave. Zanimivo bi bilo slišati mnenje odgovornih v Gradisu pa tudi tistih delavcev, ki so bili na dopustu na Češkoslovaškem.

Franjo Štromajer

Franc Gačnik, direktor tozda GE Maribor je izročil Ivu Luleku lično majoliko, ki ga bo spominjala na naše kraje.

V soparnih poletnih dnevih je požirek hladnega Fredija prava osvežitev tudi za Romano Košar.

Počitniški obraz

Romana Košar

Romana je že »stara znanka« mariborskega Gradisa. Že tretje leto med počitnicami mesec dni dela v tajništvu. Prej kot praktičantka, letos pa že kot pripravnica Srednje družboslovne šole smer upravni tehnik.

Gradisovo štipendijo je pričela dobivati v drugem letniku saj je bilo doma denarja za študij bolj malo. Romana je iz generacije dijakov, ki so letos še »ušli« maturi, čeprav so imeli nekak preizkus znanja iz tehniških predmetov.

»Delo, ki ga sedaj opravljam je zelo zanimivo in zahteva veliko zbranosti. Rada pa bi ob delu končala še višjo šolo, zato sem se že prijavila na VEKŠ. Zavedam se, da znanja ni nikoli preveč. Seveda pa si želim, da bi tudi po pripravi ostala v Gradisu, saj sem teh treh letih spoznala, da je Gradis solidna firma.«

Štof

Prva skupina naših delavcev na dopustu na Češkoslovaškem.

Povsod je lepo, doma pa najlepše

Deset dni po Češki

Počitniška izmenjava delavcev Gradisa in delavcev gradbenega podjetja Bytostav iz Ostrave iz Češkoslovaške poteka že dolgo vrsto let. Menjava poteka v organizaciji konference sindikata Gradisa in sindikalne organizacije Bytostava, omogoča pa letovanje delavcem iz ČSSR na našem morju, delavcem Gradisa pa nudi možnost, da si organizirano in kar se da z majhnimi stroški ogledajo znamenitosti Češke.

Običajno sta v Jugoslavijo oziroma na Češkoslovaško potovala po dva avtobusa delavcev, vendar je bilo zanimanja na naši strani v zadnjih letih vedno manj, tako da lani izmenjave sploh ni bilo. Letos je bila predvidena izmenjava samo ene skupine, vendar je zaradi nizke cene in možnosti odplačila na obroke interes tako narasel, da sta bili dogovorjeni dve izmeni. Kljub temu pa nekaj interesentov letos ni videlo Češke, vsaj v organizaciji Gradisa ne.

Prva skupina je obiskala Češkoslovaško med 2. in 12. julijem. Vožnja z avtobusom skozi Avstrijo do Prage je bila res naporna in dolgotrajna, vendar je minila v dobrem razpoloženju. Malo pa je lajšala pot tudi misel, da Čehi ne smejo potovati preko Avstrije in morajo narediti lep ovinek preko Madžarske v Jugoslavijo. Po prestopu češke meje pa nas je čakala tudi dobrodošlica - v obliki piva seveda, ki je nacionalna pijača na Češkem. Brez njega Čehi verjetno tudi živeti ne bi mogli, sodeč po tem, koliko ga popijejo.

Prvih pet dni izleta so marsikateremu zateleke noge zaradi prehojenih kilometrov pri ogledovanju zgodovinskih znamenitosti Karlovih Varov, Prage in okolice in nepozabne vožnje po Vltavi preko jezov. Del poti pa je seveda potekal po trgovinah, kjer se je dalo ugodno kupiti mnogo stvari, na sredo tudi kovčke, da je ta nova »osebna« prtljaga lahko potovala nazaj v Jugoslavijo. Še sreča, da imajo na Češkem toliko dobrega črnega in belega piva, ki je lajšalo dolge poti in ki je za naše razmere tudi zelo poceni.

Druga polovica počitnikovanja je

bila precej bolj umirjena. Počitniški dom Bytostava v Malenovicah, kamor smo se odpeljali iz Prage, leži namreč 40 kilometrov izven Ostrave ob robu gozdnatega pogorja. Eni so predvsem počivali, drugi pa so obiskali še kakšno trgovino, tako da je tudi ta del izleta hitro minil. Da pa je čas zelo relativna stvar in da deset dni le ni tako kratko obdobje, smo se najbolj zavedli ob prihodu domov, kjer so nas čakale kar krepko »popravljen« cene. Gotovo je bilo marsikomu vsaj prve dni žal, da vsaj pri tem ni malo več podobnosti med Jugoslavijo in Češkoslovaško.

Seveda ni bilo vse po okusu vsakogar. Bilo je nekaj pripomb, vendar bodo čez čas, kakor je običajno, ostali le še prijetni spomini, kar je tudi prav, saj so se naši češki prijatelji zares potrudili, da bi nam ustregli, kolikor se je le dalo.

Druga skupina gradisovcev bo na Češkem od 16. do 26. avgusta. Želimo jim, da bi se tam čim lepše počutili ter da bi imeli kar se da malo opravka s češkimi cariniki. Žal pa jim zagotovo ne bo, saj je že »zlata« Praga, kakor jo upravičeno imenujejo, vredna obiska v ČSSR.

Planirana cena v prvi četrtini leta in visoka stopnja inflacije je julija in avgusta izlet izredno pocenila. V bodoče velja premisliti, kako in kdaj planirati končno ceno izleta. Težave, ki so nastopile zaradi gospodarskih težav na naši strani, imajo pa jih tudi Čehi, so povzročile, da ni gotovo, če je izmenjava v bodoče v taki obliki sploh še mogoča in smiselna. Potrebno bo najti kakšno drugo obliko izmenjave za delavce obeh podjetij.

Janez Doler

Abrahami

Avgusta imamo v Gradisu osem Abrahamov, delavcev, ki so ali pa še bodo ta mesec napolnili 50 let. Ob življenjskem jubileju jim čestitamo, želimo vse najboljše, še na mnoga zdrava leta in prijetno praznovanje.

- Blaž Filipovič - GE Jesenice
- Ludvik Rudolf - GE Ravne na Koroškem
- Stjepan Antolek - Gradbena operativa Ljubljana
- Pavao Hudoletnjak - GE Maribor
- Stjepan Kocjan - GE Nizke gradnje Maribor
- Milan Zoričič - Gradbena operativa Ljubljana
- Nedeljko Kukić - Obrat gradbenih polizdelkov Ljubljana
- Ivan Vujić - Strojno prometni obrat Ljubljana

60-letniki

Šestdesetletnikov je ta mesec šest, kar je lepo število. Tudi njim ob življenjskem jubileju voščimo vse najboljše, predvsem pa želimo obilo zdravja.

- Božo Ilić - GE Nizke gradnje Maribor
- Avgust Makovec - Gradbena operativa Ljubljana
- Franc Šemen - GE Maribor
- Ivanka Triplat - GE Jesenice
- Janko Muzek - GE Gradnje Ptuj
- Anton Rajk - GE Maribor

M. F.

Zgodovina kegljanja (4)

Po tretjem nadaljevanju poročanja o razvojih kegljanja, ko sem pričel opisovati začetek in razvoj kegljaškega športa pri Gradisu, sem prejel nekaj »rekalamacij« s strani še živih nekdanjih organizatorjev in naših prvih tekmovalcev v kegljaškem klubu Gradis češ, da sem jih tako kot tudi prejšnji kronisti izpustil iz seznama »pionirjev« našega kluba. Vsem tem sem se prijateljsko opravičil, istočasno pa sem jih naprosil naj kaj napišejo o tedanjih dogajanjih, življenju in delu v klubu, saj imamo o tedanjem času zelo malo podatkov. Žal do danes nisem dobil še nobenega prispevka, pa zato ponovno prosim vse tiste, ki so sodelovali pri ustanavljanju in potem delovali v kegljaškem klubu Gradis bodisi kot aktivni

tekmovalci, bodisi kot člani upravnega odbora kluba, naj napišejo svoje spomine na takratne čase, saj bo klub prihodnje leto praznoval 40-letnico obstoja in bomo za primerno publikacijo nujno potrebovali verodostojne podatke. Živih prič pa je vse manj in manj.

Zaradi vedno večjega zanimanja za kegljanje se je zastavilo vprašanje graditve novega štiristeznega kegljišča. Posebno je to postalo aktualno, ko je leta 1955 članica našega kolektiva dosegla izreden uspeh na svetovnem prvenstvu v Essnu - **Francka Erjavec je postala svetovna prvakinja.**

Leta 1965 je bilo končno dograjeno štiristezno asfaltno kegljišče v Bohoričevi ulici v novem delu upravne zgradbe Gradisa. Tega leta je 1. ženska ekipa na ekipnem republiškem prvenstvu postavila **nov državni**

rekord s 2394 kegljev in Francka Erjavec nov državni rekord za ženske z rezultatom 448 kegljev na 100 lučajev. Tega leta pa je tudi moška ekipa v disciplini 6 x 100 lučajev postavila **nov državni rekord z rezultatom 2.535 kegljev.**

Uspehi so se nadaljevali. Leta 1957 so ženske dosegle 1. mesto na ekipnem prvenstvu Slovenije, moška ekipa pa prvo mesto na turnirju JLA, ki je veljalo kot državno prvenstvo. V kroniki kluba za leto 1972 beremo, da je za to leto postal slovenski mladinski prvak naš član **Franč Belčijan**, 2. mesto za mladinke pa je dosegla Lojzka Lešnik.

Že naslednje leto pa je **Lojzka Lešnik** na turnirju najboljših mladink v Jugoslaviji dosegla **1. mesto z rezultatom 1587 kegljev** (v štirih igrah). Leta 1974 je moška ekipa prvič postala **republiški prvak** v ekip-

nem prvenstvu Slovenije. Naslednje leto sta **Marjan Križaj** in **Franč Belčijan** postala republiška prvaka v parih z rezultatom 2004 kegljev, ponovno pa smo si izborili 1. mesto v ekipnem prvenstvu Slovenije. Leta 1976 je moška ekipa zasedla prvo mesto v republiški ligi (liga sistem) in 4. mesto na ekipnem prvenstvu Jugoslavije.

Upravni odbor kluba je ves čas zagovarjal amaterski značaj kluba, zato je klub ta čas zapustilo nekaj članov, ki so v klubu iskali materialne koristi. Ostala pa je odlična sredina, ki je pričela nizati uspeh za uspehom in po letu 1972 vse bolj stopa v ospredje moška ekipa, saj je od tega leta moška ekipa vsakoletni republiški prvak. V letih 1977, 1978 in 1979 pa je naša moška ekipa bila tudi državni prvak Jugoslavije.

Franč Hočevar
(Dalje prihodnjic)

V spomin

Jože Brglez

Na desetine tisoč delavcev je šlo skozi Gradis, vendar so redki bili taki, kot je bil Jože Brglez. Še dve leti nazaj smo slavili njegovo 90-letnico in 35-letnico upokojitve, sedaj pa ga ni več med nami.

Že od malega je bil zapisan gradbeništvu. Oče tesar je 14-letnega Jožeta dal v uk kmečkemu mojstru zidarju. Prva svetovna vojna je prekinila njegovo šolanje in znašel se je na Soški fronti. Po vojni je šel v Ljubljano in se je zaposlil v Dukičevem gradbenem podjetju, ki je bilo takrat eno največjih v Sloveniji.

Po osvoboditvi, leta 1945 je takoj začel z obnovo porušene domovine. Dodelili so mu skupino 40 naših delavcev in 102 Némca. Ko je bil 4. oktobra ustanovljen Gradis, je bil med prvimi njegovimi delavci. Pošiljali so ga na najzahtevnejša gradbišča.

Upokojil se je leta 1952, vendar je ves čas ohranjal stik z Gradisom. Ostal nam bo v spominu.

Lovro Habula

Usoda je hotela, da Lovro Habula ni dolgo užival zaslužene pokojnine. Kruta bolezen ga je v štirih mesecih po upokojitvi iztrgala iz naših vrst.

Kot 25-letni mož je prišel iz hrvaškega Zagorja na delo v Gradis. Izučil se je za KV zidarja in delal na številnih gradbiščih po naši domovini.

Zaradi zdravstvenih težav je moral leta 1978 zapustiti gradbeno operativno in se zaposliti kot čuvaj v Upravi delavskih domov, v Gradisovem barakarskem naselju v Koželjevi ulici, kjer je ostal vse do njegove ukinitve, potem pa je bil premeščen v dom v Kvedrovi ulici 19, kjer je v popoldanskem času delal kot varnostnik.

Njegova vedno dobrodušna in vesela nprav je dolgo kljubovala bolezni, toda lani ga je bolezen priklenila na posteljo, počem pa se je tudi upokojil.

Delavcem Uprave delavskih domov in stanovalcem na Kvedrovi 19 bo ostal v lepem in trajnem spominu.

Pred 31. leti

»Gradis je bil kot ena družina«

Kako radi se spominjamo nekdanjih časov, še posebej, če nas vežejo nanj lepi spomini. Tudi posnetek, ki ga objavljamo ob tem članku ima za te tri punce (pa ne samo za njih) nostalgčno vrednost. Narejen je bil natanko pred 31. leti pri počitniškem domu na Pohorju.

Vera Vežzelak, Matilda Senekovič ter Anica Habjanič so se za spomin postavile pred objektiv fotografa. Bilo je lepo, pravijo, takrat je bil Gradis res kot ena družina. Danes pa ...

Počitniški domovi so nam naenkrat postali samo breme. Biograd smo (pro)dali, ker je imel preveliko izgubo (mimo-grede, novi lastniki z njim uspešno poslujejo), s preostalimi našimi domovi pa ni nič boljše. Pa kaj bi tarnali. Tarnanje nič ne pomaga.

Pomagalo ni niti takrat, ko so si nekateri veljaki pri Gradisu omislili odprodajo doma in nas prepričevali, da bomo s tem rešili Gradis. Če smo ga, bomo kmalu videli. Sicer pa upajmo, da bomo končno dobili popolno (in resnično) informacijo o tem kaj smo rešili z denarjem od odprodaje doma.

Morda izgubo v tujini? Če smo jo (takrat so nas tako tolažili) hvalabogu. Treba pa je ljudem to povedat. Ali ne? In to čimprej, da ne bo že jutri na vrsti dom, pred katerim so se pred 31. leti slikale ta brhka dekleta. Bilo bi škoda.

Franjo Štromajer

Vera Vežzelak, Matilda Senekovič in Anica Habjanič (od leve proti desni) posnete pred domom na Pohorju pred 31. leti.

Andrej Grabrovec – ponovno združiti kiparstvo in arhitekturo

Dojeti notranjo umetnost

Pred časom se je v Gradisu v Mariboru zaposlil mlad inženir, ki ga vseskozi spremlja ideja oblikovanja, iskanja modrosti in liričnega oblikovanja plastik, ki bi bila združljiva z arhitekturo. Profesor Borut Pečenko, arhitekt, mu odkrije že staro povezavo med kiparstvom in arhitekturo. Svoje plastike bi Grabrovec rad postavil v življenje – med ljudi.

»Bilo je v sedmem ali osmem razredu osnovne šole. Ob petstoletnici kmečkih uporov. Takrat je bil nek javni natečaj za likovna dela na to temo in jaz sem oddal nek linorez. Še danes ga imam. Pa se je za mene žalostno končal. Dobil sem od komisije dopis, češ, da se šopirim z delom, ki mi ga je napravil nek profesionalni kipar. Prvi trenutek sem bil šokiran, toda moja narava je taka, da me negativne kritike bolj vzpodbudijo kot hvale.

Pa je prišla gimnazija. Srečo sem imel, da sem prišel »v roke« profesorja Remca. Ni me poiz-

kušal preoblikovati, ampak me je samo usmerjal v mojem delu. Res, da me ni nikoli posebno pohvalil, vendar mi je dal veliko razmišljati. Rezultat tega je bila Prešernova nagrada v tretjem letniku. To mi je veliko pomenilo, saj so sodelovali dijaki iz vseh slovenskih gimnazij.

Včasih je bilo stavbarstvo, gradbeništvo in arhitektura tesno povezano. Sedaj se ponovno vračamo v tiste čase. Ravno zaradi tega sem se po gimnaziji odločil za gradbeništvo, ker sem upal, da bom lahko svoje nagnjenje do oblikovanja koristno vključil v stavbeništvo.

Bil sem poln idej, svojih idej, zato se nisem hotel vpisati na likovno akademijo. Načrtno sem se je izognil, ker sem se bal premočnih vplivov tamkajšnjih usmeritev.

S profesorjem Pečenkom sva se na gradbeni fakulteti nekako ujela v idejah. Že v renesansi, v času baroka, predvsem pa v času Plečnika, ki je stavbi vedno dodal še kakšen uporabni kip, je bila arhitektura vedno z roko v roki s kiparstvom. Ni nujno, da je kip strogo umetniški, je lahko bil tudi dekorativen.

Moderna pa je vse to odpravila. Ostal je samo še funkcionalizem. Kiparja so enostavno odriili. Sedaj se počasi vračamo na-

Skulptura konja v bronu.

zaj. Že pri samem snovanju z arhitektom se da marsikaj postoriti,« meni Andrej Grabrovec, ki je zaposlen kot stavbenik v Gradisu.

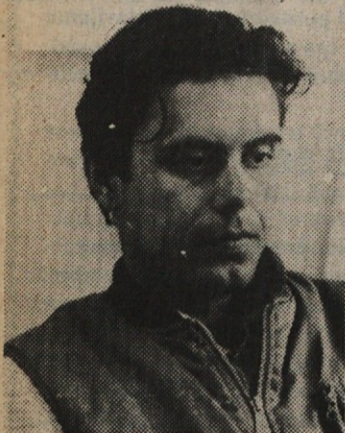
Sicer pa je sedaj mogoče še čas, da življenjsko obogatimo nove zgradbe pa tudi mostove in ne puščamo našim zanamcem samo ravne in gole betonske skelete. Kar pogledjmo nekatere mostove v svetu, pa tudi doma, ki jih še danes občudujemo. Ne gre preprosto za to, da ne bi znali, ampak moda v gradbeništvo naredi tudi svoje.

Zato je prav razveseljivo, da se pojavljajo kiparji-stavbeniki kot je Andrej Grabrovec, ki hočejo dati toplino tudi betonskim skeletom. Njegove plastike, veliko jih ima že izdelanih, težijo k sožitju uporabnosti in funkcionalnosti. Sam pravi, da njegova kiparska dela oživijo in dobijo pravo podobo šele takrat, ko so postavljena v prostor, med ljudi.

Je poln idej, v njegovi pisarni v Lavričevi ulici v Mariboru je na stenah polno skic in osnutkov, ki jih skuša počasi »vthotapiti« v gradbeniške storitve. Sam pravi, da ima v Gradisu veliko razumevanja, saj so mu sodelavci v veliko oporo. Ali to pomeni, da bomo že kmalu občudovali, in ne samo uporabljali most, ki ga bodo po njegovih načrtih projektirali in izdelali v Gradisu?

Stavbarska profesionalnost in umetniška prisotnost Andreja Grabrovca dajeta garant za kaj takega. Nič čudnega, če mu je profesor Borut Pečenko ob otvoritvi njegove letošnje samostojne razstave v spremni katalog v uvodni besedi zapisal: »Katerakoli tema, ki jo izbere, je uglasena kot glasba, ki jo poslušamo z namenom, da občutimo zvezo med instrumentom in duhom. In prav takšno zvezo med formo, materialom in idejo čutimo v Grabrovčevi plastiki.«

Franjo Štromajer

Andrej Grabrovec: »Arhitektura naj bi bila vedno z roko v roki s kiparstvom.«

GRADISOV VESTNIK

je glasilo delovne organizacije GIP GRADIS

Izdaja ga odbor za informacije: Srečko Friš – predsednik, člani: Marjan Čebokli, Aleksander Bojanič, Franjo Štromajer, Polona Kejžar in Milan Marčič – tajnik.

Glavni, odgovorni in tehnični urednik: Cveto Pavlin.

Člani uredniškega odbora: Sonja Vršič, Zoran Debelak, Emil Korenjak, Ivanka Golob in Ludvik Rudolf.

Tisk: Tiskarna Ljudska pravica Ljubljana

Naklada: 8.800 izvodov

Naslov uredništva: GIP GRADIS, Gradisov vestnik, Šmartinska 134a, 61000 Ljubljana.

Telefon: (061) 441-422, int. 232 in 220

Še dobro, da z našega gradbišča vidimo turistične plakate, sicer letos ne bi videli morja!